

ISTORIOGRAFIA CERCETĂRII MIGRAȚIEI ILEGALE CA AMENINȚARE LA ADRESA SECURITĂȚII. UNELE CONSIDERAȚIUNI

Anatoli BUZEV

Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”

Svetlana CEBOTARI

Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol examinează abordarea cercetării interdisciplinare a migrației ilegale care permite reflectarea esenței acestui fenomen complex, contribuie la evidențierea (i)legalităților comune, precum și particularităților specifice migrației ilegale în cadrul studiilor de securitate. În același timp, fenomenul migrației ilegale comportă un caracter sistemic pentru societatea contemporană și este integrativ după natura sa. Repercusiunile influențează diferite aspecte ale activității economice, sociale, politice, culturale etc. Astfel, problema migrației ilegale poartă un caracter universal, interdisciplinar, ceea ce s-a reflectat în apariția unor noi discipline de studiu.

În acest context, putem menționa că problema migrației ilegale este un obiect de studiu interdisciplinar, tematica privind migrația ilegală a fost, în special, supusă cercetărilor politologilor, sociologilor, economiștilor și, recent, experților în domeniul securității naționale și internaționale.

Cuvinte-cheie: *migrație ilegală, studii interdisciplinare, risc, amenințări, securitate națională.*

HISTORIOGRAPHY OF ILLEGAL MIGRATION RESEARCH AS A SECURITY THREAT. SOME CONSIDERATIONS

This article examines the interdisciplinary research approach to illegal migration that allows the reflection of the essence of this complex phenomenon, contributes to highlighting the common (il)legalities, as well as the particularities specific to illegal migration within security studies. At the same time, the phenomenon of illegal migration has a systemic character for contemporary society and is integrative by nature. The repercussions influence different aspects of economic, social, political, cultural, etc. activities. Thus, the problem of illegal migration has a universal, interdisciplinary character, which was reflected in the emergence of some new study disciplines.

In conclusion, we can mention that the problem of illegal migration is an object of interdisciplinary study, the issue of illegal migration has been, in particular, subjected to research by political scientists, sociologists, economists, and, recently, experts in the field of national and international security.

Keywords: *illegal migration, interdisciplinary studies, risk, threats, national security.*

Introducere

Începutul secolului XXI se caracterizează prin actualizarea amenințărilor vechi și apariția unor noi amenințări. Terorismul, traficul de droguri, migrația ilegală, pirateria maritimă - aceasta este o listă a provocărilor globale cu care se confruntă omenirea în secolul XXI. Migrația este un fenomen uman și social complex, prezent de-a lungul istoriei. Migrația ilegală, ca urmare a proceselor de globalizare care se dezvoltă rapid pe arena internațională este caracterizată prin multitudinea formelor și metodelor generatoare de riscuri și amenințări la adresa securității. De asemenea, migrația ilegală contribuie la redefinirea relațiilor interstatale. Evenimentele prezente pe arena internațională condiționează schimbări în mediul de securitate în: instabilitate, diversificare, digitalizare, incertitudine și mobilitate avansată. Factorii care duc la intensificarea și diversificarea fenomenului devin tot mai variați, fiind determinați de schimbările politice, sociale, economice și tehnologice care se produc în ultimele decenii. Actualmente, fluxurile migraționiste ilegale, însoțite deseori de traficul de ființe umane, trafic de arme și droguri reprezintă adevărate provocări la adresa securității internaționale, dar și a securității naționale.

Aspecte istoriografice ale cercetării fenomenului migrației ilegale ca amenințare la adresa securității

Deși migrația ilegală este prezentă pe mapamond încă din timpuri străvechi, interesul reprezentanților comunității academice vis-a-vis de acest fenomen a fost dezvoltat abia în anii 1970. Migrația ilegală, fenomen care până în secolul trecut a fost supus modest cercetării, în secolul al XXI-lea a devenit un subiect care atrage tot mai multă atenție, dar și a devenit obiectul discursurilor politice și a celor academice. Abordarea interdisciplinară a migrației ilegale devine una dintre cele mai importante particularități ale cunoașterii științifice a fenomenului, deoarece la baza ei se află transformări evolutive și calitative ale progresului științific și social, ce dezvoltă legături între diverse părți ale subiectului de studiu și intensificării proceselor de conexiune cu dimensiunile de securitate națională.

Astfel, analizând istoria apariției fenomenului migrației ilegale, cercetătorul G. Sciortino consideră că, odată cu încercarea statelor de a-și fortifica propriile teritorii, acestea au stabilit și controlul asupra proceselor de mișcare a populației. Încercarea statelor de a „monopoliza mijloacele legitime de mișcare” a făcut ca migrația ilegală să apară ca un proces secundar multidimensional [1]. Supunând analizei fenomenul migrației ilegale, cercetătorii S. Castles și M. Miller [2, p. 19] au constatat o relație interdisciplinară cu alte științe precum: sociologia, știința politică, istoria, economia, geografia, dreptul și studiile de securitate. Autorii consideră ca fenomenul migrației ilegale poate fi cercetat prin prisma politologică, sociologică, dar și prin prisma evoluției istorice. Aceeași opinie este susținută și de către cercetătorul K. Koser [3, p. 33], conform căruia în domeniul politic, amenințările migrației ilegale sunt definite, în mod tradițional, în termeni de suveranitate, independență și integritate teritorială. Obiectele de referință pot fi entități politice atât naționale, cât și supra naționale. De exemplu, suveranitatea este amenințată de punerea la îndoială a recunoașterii, legitimității sau autorității guvernării, iar la nivel supranațional, structurile internaționale sunt amenințate de situații ce subminează regulile, normele și instituțiile ce le constituie.

În discursurile politice și mass-media, migrația ilegală este adesea descrisă ca fiind o amenințare la adresa suveranității statului. Simplu spus, argumentul este că statele au dreptul suveran de a controla cine le traversează frontierele și că, subminând acest control, migranții ilegali amenință suveranitatea. Rezultă că oprirea migrației ilegale este fundamentală pentru reafirmarea suveranității depline. În anumite discursuri mai extreme, migrația ilegală a fost percepută și ca o amenințare la adresa securității statului, mai precis, migrația ilegală și azilul, pot oferi canale pentru ca potențiali teroriști să intre în alte țări [ibidem, p. 10].

În opinia lui S. Castles și M. Miller, migrația ilegală poate fi supusă cercetării și din perspectiva științelor juridice. Reglementarea migrației ilegale devine aria cercetărilor din perspectiva juridică, fie cea a dreptului internațional, fie din perspectiva dreptului național. În contextul analizei migrației ilegale autorii consideră că acest fenomen poate fi examinat și din perspectivă politologică, în special în perspectiva rolului și a impactului minorităților etnice în schimbarea socială și culturală a statului gazdă. Aceeași idee este susținută de către H. Kissinger. Astfel, conform poziției lui H. Kissinger, între „problemele de migrație și securitate” există o legătura strânsă [5].

În pofida multitudinii de cercetări cu referire la fenomenul migrației, majoritatea guvernelor statelor acordă maximă prioritate acestei probleme. Tendințele statelor de a impune restricții asupra acestui fenomen, cât și recurgerea la implementarea politicilor și inițiativelor îndreptate în mod explicit împotriva migranților ilegali devine un imperativ al timpului. Aceste evoluții au avut o serie de consecințe. Astfel, conform opiniei lui Echeverria, costurile financiare și umane în procesul trecerii frontierelor statelor au crescut dramatic. În opinia autorului, fluxurile circulare sau sezoniere a migranților ilegali, cu timpul s-au transformat în ședere permanentă pe teritoriul statelor gazdă. În acest context, Echeverria scoate în relief rolul crescând al traficantilor de persoane, care, prin activitatea ilegală, condiționează creșterea gradului de amenințări la adresa securității statelor [6, p. 31].

Adesea binevenită din motive economice, politice și umanitare, migrația, desfășurată în condiții de intensă globalizare, condiționează apariția unei multitudini de probleme de securitate cum ar fi creșterea gradului de infracționalitate, a crimei, a apariției unor conflicte de origine etnică sau religioasă. Pe termen mediu și lung, migrația afectează dreptul de a decide compoziția etnică și rasială a populației, cultura publică, securitatea socială, locurile de muncă și ordinea publică [7, p. 48].

Astfel, conform opiniei lui Ș. Stamatin, „migrația ilegală este componenta cea mai dinamică a crimei

organizate. Ea presupune canale ilegale, distanțe mari de parcurs și o foarte bună organizare, pe care doar rețelele de crimă organizată o pot realiza. Volumul migrației internaționale, și în special al celei determinate de cauze economice pe traseul est-vest, a crescut în mod dramatic. Grupările criminale și cele teroriste au preluat controlul acestui fenomen, au introdus elemente organizatorice noi, dispun de mijloace de falsificare a documentelor și controlează companii de transport maritim, feroviar și rutier, transformând totul într-o industrie extrem de profitabilă. Pe diverse segmente, grupările criminale angajate în traficul de droguri cooperează și cu alte organizații ilegale, sporind astfel profitul obținut” [9, p. 158-167].

Pentru I. Stanciu, migrația ilegală, împreună cu dezvoltarea organizațiilor locale de tip mafiot, reprezintă o bază potențială de creștere a traficului de armament și a tranzitului elementelor teroriste prin Marea Neagră către Europa. Proximitatea față de Orientul Mijlociu, Balcani și Asia reprezintă un avantaj semnificativ pentru teroriștii din aceste regiuni de a se conecta la aceste zone de tranzit și rute și de a lansa atacuri pe continentul european [10, p. 22].

Deci, după cum ne demonstrează A. Saranschii, migrația are un impact direct asupra tuturor dimensiunilor securității: politică, economică, inclusiv și cea societală, etc [11, p. 22]. Din punct de vedere teoretic, conceptul de securitate societală include problema migrației. Pe agenda europeană de securitate, migrația tratează consecințele actuale și potențiale asupra securității societale datorate prezenței unui mare număr de imigranți în țările Uniunii Europene. Migrația afectează profund dreptul de a decide cine poate pătrunde pe teritoriul unui stat (grup de state), pentru a căpăta reședință, dar și pentru a obține un loc de muncă.

Problema migrației ilegale devine din ce în ce mai acută, deoarece are un efect contradictoriu asupra economiei și societății. Pe de o parte, migrația ilegală face posibilă atenuarea consecințelor crizei demografice, pe de altă parte, poate duce la consecințe negative de natură socială, politică, economică, etnică și interetnică. Migranții neregulați pot reprezenta o amenințare pentru sănătatea populației gazdă din cauza accesului lor limitat la serviciile de sănătate. De regulă, migranții ilegali nu sunt supuși examinărilor și examinărilor medicale, în urma cărora detectarea la timp a bolilor devine aproape imposibilă. În plus, mulți migranți provin din țări cu condiții sanitare și epidemiologice precare, astfel încât pot deveni purtători de diverse boli infecțioase și epidemiologice

Consecințele negative ale migrației ilegale condiționează o schimbare în compoziția socio-etnică în societate care apare din cauza afluxului unei varietăți culturale diferite. Un rezultat probabil ar putea fi pierderea identității culturale a statului gazdă. Adesea, din cauza diferențelor etno-culturale și etno-confesionale, comunitățile de societatea țării etnii formate ca urmare a migrației ilegale nu sunt integrate în societățile gazde. Deseori migranții nu acceptă legislația și regulile adoptate în țara gazdă, cautând să răspândească obiceiurile în rândul populației locale. Acest lucru duce la tensiuni sociale și interetnice și la întărirea extremismului [12].

Ideii similare sunt susținute și de către Poalelungi care consideră că sursa insecurității societale este migrația. Migrația amenință identitatea unei societăți, cauzând o schimbare în compoziția societății. Fluxul de emigranți la scară largă din societăți diferite poate duce, în ultimă instanță, la transformarea culturii migranților în cultură dominantă [13].

În contextul analizelor cu referire la impactul migrației ilegale asupra securității, în special pe dimensiunea societală merită atenție cercetările elaborate de către B. Buzan. Astfel, conform opiniei lui Buzan, depopularea poate reprezenta o altă sursă de insecuritate pentru societăți, fie că aceasta este generată de prezența unui sau mai multor conflicte, de epurările etnice, de prezența bolilor sau de declinul sporului natural. Mai mult, Școala de la Copenhaga s-a folosit de securitatea societală pentru a explica reacția „societăților” europene împotriva politicilor de migrație ale statului și împotriva lărgirii și aprofundării integrării în Uniunea Europeană [14].

„Migrația lezează dreptul de a decide securitatea socială și ordinea publică și totodată puterea statelor de a-și domina frontierele, devenind astfel un fenomen de securitate” [15]. Principalul aspect care se datorează acestui lucru este dat de adaptarea socială a imigranților: se formează tabere de imigranți, birocrăție locală pentru datele personale ale imigranților etc. În același timp, pe lângă riscurile societale ce pot apărea la adresa securității unei țări, pot apărea și riscuri militare: terorism, conflicte de grupuri, acțiuni iredentiste [16, p. 48].

Pe același plan social, statele-gazdă se confruntă cu provocarea dată de promovarea concepțiilor subver-

sive și a ideologiilor care incită la încălcarea legilor. De asemenea, este posibil ca localnicii, îndeosebi cei din vecinătatea granițelor, să fie atrași în activități de natură infracțională, sporind astfel acțiunile specifice crimei organizate. Accesul la internet pentru orice persoană și folosirea mediului informațional ca mijloc de răspândire a propagandei extremiste creează riscul autoradicalizării. Intrarea în contact cu indivizi deja radicalizați și/sau frustrările din cauza neîndeplinirii așteptărilor de la statul-gazdă sunt factori potențiali de aderare a unor migranți la mișcări extremiste. În același timp, trebuie ținut cont de faptul că, odată cu valurile de sosiri, riscul proliferării unor boli contagioase este la cote înalte [17, p. 137].

În Republica Moldova este vorba mai curând de o instabilitate socială, caracterizată prin: amplificarea costurilor sociale generate de tranziția spre economia de piață (șomaj, insuficiența protecție socială, nivel de trai în scădere etc.), care pot favoriza amplificarea unor fenomene și acte antisociale (crima organizată, corupția etc.); lipsa preocupării pentru reconstruirea și buna funcționare a societății civile; migrația ilegală, derivată din șomajul exorbitant și stagnarea socială și economică a țării; calitatea redusă a protecției sociale, a asistenței medicale, disfuncționalități ale sistemului educațional, migrația internă, deprecierea valorilor naționale, perturbațiile demografice (îmbătrânirea populației, scăderea ratei natalității și creșterea celei a mortalității, scăderea ratei populației active etc.), reducerea nivelului moral și spiritual al societății [18, p. 36].

Fenomenul migrației ilegale este analizat din din perspectivă economică, adică a impactului migrației ilegale asupra economiei statelor furnizoare de valuri migraționiste, cât și asupra economiilor statelor care recepționează migranții. Migrația ilegală a afectat în ultimele decenii atât țările de origine a migranților ilegali, cât și statele de primire. Aceste transformări par să fi determinat o creștere bruscă a numărului de potențiali migranți în primul caz și o creștere substanțială a cererii forței de muncă ieftină în cel de-al doilea. Combinația acestor două circumstanțe, cu alte cuvinte intensificarea simultană a factorilor de tip *push* și *pull*, ar fi determinat un sprijin puternic pentru migrația internațională. Influențate de dinamica acestor tendințe economice, încercările statelor de a limita migrația s-au dovedit ineficiente. Încercând să limiteze canalele obișnuite de intrare, statele se confruntă cu trecerea migranților la căi ilegale [19, p. 49].

Sectorul informal din Europa este dependent de munca neregulată sau ilegală, la care participă un nivel și mai mare de lucrători domestici ilegali. În consecință, aranjamentele aparent legale sau ilegale, inteligente și greu de descoperit, se bucură de un grad ridicat de aprobare nespūsă, de legitimitate socială aparentă și de multe ori și de toleranță tacită din partea autorităților. Acesta este cazul, în ciuda faptului bine cunoscut că munca neregulată sau ilegală este de obicei prost plătită, neasigurată, netaxată și adesea legată de muncă extrem de grea și pericole pentru sănătate. Amenințările simbolice și raidurile ocazionale împotriva angajării „imigranților ilegali” sunt, prin urmare, concepute pentru a consolida atitudinile defensive xenofobe în rândul publicului larg [20, p. 358].

Procesele de migrație sunt complexe și cu mai multe fațete, oferind atât impact negativ asupra mediului socio-politic și economic, cât și aspecte pozitive. Examinând impactul migrației ilegale asupra dimensiunii economice a securității, este de menționat faptul că migrația are și unele consecințe pozitive. Aceasta stimulează creșterea economică generală a statelor gazdă. Potrivit datelor Băncii Mondiale, migrația internațională crește PIB-ul global, deoarece permite lucrătorilor să se mute acolo unde sunt mai productivi. Pentru țările cu natalitate scăzută, imigranții pot fi deosebit de importanți. Potrivit Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), migranții sunt responsabili pentru 47% din creșterea forței de muncă americane și 70% din creșterea forței de muncă europene în ultimii 10 ani. Cu toate acestea, lucrătorii migranți sunt adesea acuzați pentru creșterea concurenței pentru locurile de muncă, ceea ce poate reduce salariile și poate priva unii lucrători locali de perspective de angajare. Oamenii sunt, de asemenea, îngrijorați de impactul pe termen lung al migrației asupra cheltuielilor guvernamentale (mai ales atunci când migranții își aduc familiile numeroase care ar putea să nu lucreze), deoarece mai mulți oameni pun presiune asupra sistemului de asistență medicală, educației, transportului și altor servicii publice. Aceeași opinie este susținută de către Golovataia [21, p. 133]. Conform opiniei sale, majoritatea migranților ilegali care lucrează sunt angajați ilegal, dar analiza demonstrează că mulți dintre ei plătesc cel puțin o parte din impozite. Migranții ilegali sunt, de asemenea, consumatori, astfel prin cheltuielile lor cresc cererea și generează creșterea economică. Se pare că multe sectoare semnificative ale economiei depind într-un fel sau altul de migranții ilegali. Serviciile prestate de migranții ilegali se regăsesc în principal la construcții,

agricultură, textile, hoteluri și restaurante, lucrări de îngrijire și de uz casnic. Acestea sunt sectoare care se confruntă adesea cu probleme în recrutarea angajaților din cadrul populației locale, în special atunci când angajatorii oferă salarii mici și contracte temporare. Sectoarele respective sunt caracterizate prin servicii pe termen scurt, prestate de către migrații legali care activează în aceste sectoare la sosirea în țara de destinație, dar apoi trec la alte locuri de muncă mai avantajoase.

Supunând cercetării fenomenul migrației ilegale, cercetătorii V Sumarokov, I. Doronina și E. Moskvitina vin cu o teză care generalizează practic toate ideile înaintate anterior. Astfel, conform poziției cercetătorilor, migrația ilegală este o amenințare directă la adresa securității naționale a țării, afectând toate sferile societății:

- 1) În sfera politică, există o amenințare la adresa intereselor geopolitice ale țării și imaginii internaționale;
- 2) În sfera economică, există o extindere a economiei subterane din cauza nerespectării legilor fiscale, a scăderii ponderii fondurilor în afaceri datorită ieșirii în străinătate, agravării situației de pe piața muncii, creșterii pieței ilegale necontrolate de bunuri și servicii;
- 3) În sfera socială, are loc creșterea tensiunilor și a xenofobiei, a fenomenului criminalității, apariția unor amenințări la adresa sănătății populației din țara primitoare din cauza situației sanitare și epidemiologice precare în rândul migraților, extinderea zonei de încălcare a drepturilor omului;
- 4) În sfera culturală, există o estompăre a granițelor între culturile diferitelor națiuni și naționalități, creșterea tensiunii interetnice și întărirea mișcărilor politice naționaliste extremiste [22].

Concluzii

Supunând analizei istoriografia cercetării impactului migrației ilegale asupra securității, am putea constata că migrația, în toate formele sale de manifestare, este un fenomen care poate fi supus analizei prin prisma mai multor aspecte, lucru care oferă acesteia un caracter interdisciplinar. De asemenea, fenomenul migrației ilegale afectează toate dimensiunile securității: politică, economică, societală etc., atât la nivel internațional, cât și la nivel național. Cercetarea interdisciplinară a fenomenului migrației ilegale, sub toate formele sale de manifestare, contribuie esențial la crearea unor răspunsuri oportune și eficiente ale statului privind contracararea unor riscuri și amenințări la adresa securității economice, politice și sociale.

Referințe:

1. SCIORTINO, G. *The regulation of undocumented migration*. In M. Martiniello & J. Rath (Eds.), *An introduction to international migration studies*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 2013. p. 349–375.
2. CASTLES, S., MILLER, M. J. *The age of migration. International population movements in the modern world*. First edition. New York. 1993. ISBN: 9780230355774.
3. KOSER, K. *Irregular migration, state security and human security*. University College London. 2005. 33 p.
4. Ibidem, p. 10.
5. JOSÉ, J., SANMARTÍN, I. *Inmigración, seguridad y democracia*.
6. ECHEVERRIA, G. *Towards a Systemic Theory of Irregular Migration*. IMISCOE Research Series. 2020. 251 p.
7. SARCINSCHI, A. *Migrația și Securitatea*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008. 44 p.
8. ALBU, N. *Securitatea națională: aspecte teoretice și practice*. Centrul de studii strategice de apărare și securitate. Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. Chișinău, 2014. p. 240.
9. STAMATIN, Ș. Fenomenul crimei organizate transfrontaliere. Conferința „Cooperarea internațională a organelor de drept în prevenirea și combaterea criminalității transnaționale”, Chișinău, 5-6 noiembrie 2009, p. 158-167.
10. STANCIU, I. *Fenomenul terorist contemporan din zona Mării Negre. Factori de risc la adresa securității naționale a României*. În: Volumul 2 de lucrări prezentate în cadrul Sesiunii internaționale de comunicări științifice organizate de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate 23-24 noiembrie 2006. Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”. București. 2006. 481 p.
11. SARCINSCHI, A. *Op.cit.*
12. СУМАРОКОВ, В. Н., ДОРОШИНА, И. П., МОСКВИТИНА, Е. И. Нелегальная миграция как угроза национальной безопасности Российской Федерации: понятие, содержание, причины возникновения, направления противодействия. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/nelegalnaya-migratsiya-kak>

ugroza-natsionalnoy-bezopasnosti-rossiyskoy-federatsii-ponyatie-soderzhanie-prichiny-vozniknoveniya/viewer

13. POALELUNGI, O. Migrația și aspecte ale securității sociale a lucrătorilor migranți din Republica Moldova. În: *Revista de filosofie, sociologie și științe politice*, 2011, nr. 2, p. 191.
14. WAEVER, O., BUZAN, B., KELSTRUP, M., LEMAITRE, P. *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. New York, St Martin's Press and CEU, 1993, p. 23.
15. CAUA, A. Analiza conceptului de securitate societală. În: *Studii naționale de securitate*, nr.1(3), Chișinău, 2021. p. 10.
16. ANDREI, E.A. *Migrația - o problemă de securitate. Diplomacy & Intelligence*. Revistă de Științe Sociale, Diplomatie și Studii de Securitate. Disponibil: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=639592>
17. PETERCĂ, A. Implicațiile migrației ilegale și ale refugiaților asupra securității europene. În: materialele conferinței științifice internaționale *Gândirea militară românească*. 132 p.
18. ALBU, N., ROȘCA, A. Securitatea națională a Republicii Moldova și identificarea riscurilor în condițiile globalizării. In: *Moldoscopie*, 2007, nr. 2(37), p. 28-47.
19. ECHEVERRIA, G. *Op.cit.*
20. BADE, K. J. *Legal and illegal immigration into Europe: experiences and challenges*. 2004. 38 p. European Review, Cambridge University Press, vol. 12(3), p. 339-375.
21. ГОЛОБАТАЯ, Л. Migrația - componentă a securității economice a statelor. In: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale Spațiul european de securitate: provocări, oportunități, perspective de integrare*, 11 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Tipogr. „PrintCaro», 2019, p. 123-135.

Date despre autori:

Anatoli BUZEV, doctorand, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”.

E-mail: anatoli.buzev@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4373-3645

Svetlana CEBOTARI, doctor habilitat, profesor universitar, Departamentul Relații Internaționale, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9073-104X

Prezentat la 05.12.2022